

Додаток № 3 до листа Департаменту економічного розвитку, торгівлі та туризму облдержадміністрації
від _____ № _____

**Інформація
про результати виконання Регіональної цільової програми «Залучення інвестицій, розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва в Луганській області на 2016-2017 роки»**

Протягом звітнього періоду підтримка підприємництва в області здійснювалась відповідно до заходів Регіональної цільової програми «Залучення інвестицій, розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва в Луганській області на 2016-2017 роки» (далі – Програма), затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.03.2016 № 84 (зі змінами), аналогічних міських і районних програм, реалізації в області законів України: «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про адміністративні послуги», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», інших нормативно-правових актів.

Робота місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування спрямовувалась на удосконалення регуляторних процесів, створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення стабільних умов для створення та функціонування суб'єктів підприємництва, вирішення проблем підприємництва, спрощення процедури надання адміністративних послуг, навчання та перенавчання незайнятого населення з орієнтацією на заняття підприємницькою діяльністю тощо.

Стан розвитку малого та середнього підприємництва

За інформацією Державної служби статистики України станом на 01.01.2017 в області діяло 21 583 суб'єкти малого та середнього підприємництва (далі – МСП). У порівнянні з 2015 роком (21 313) загальна кількість суб'єктів МСП збільшилась на 1,3 %.

В області здійснювали діяльність:

- 3 303 малі підприємства (на 6,3 % більше, ніж показник попереднього року (3 106));
- 217 середніх підприємств (на 10 % менше, ніж у попередньому році (241));
- 18 063 фізичних осіб-підприємців (у порівнянні з попереднім роком (17 966) цей показник збільшився на 0,5 %).

За видами економічної діяльності малі та середні підприємства розподіляються наступним чином.

У сільському, лісовому та рибному господарстві здійснюють діяльність 29,2 % підприємств; у промисловості – 20,2 %; оптовій, роздрібній торгівлі та

ремонті – засобів займаються 18,8 % підприємств. У будівництві й транспортній галузі діють відповідно 6,5 % і 4,7 % підприємств. Послуги (організація харчування, інформація та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, наукова та технічна діяльність, адміністративне та допоміжне обслуговування, освіта, охорона здоров'я та соціальна допомога, мистецтво і спорт, розваги і відпочинок тощо) надають 20,6 % підприємств.

У малому та середньому бізнесі було зайнято 98,1 тис. осіб, що на 12,1 % більше, ніж у 2015 році (87,5 тис. осіб).

Кількість зайнятих збільшилась:

– на малих підприємствах – на 4,1 % та становила 16,2 тис. осіб (у 2015 році – 15,6 тис.);

– на середніх підприємствах – на 16,1 % та склала 54,9 тис. осіб (у 2015 році – 47,3);

– фізичних осіб-підприємців з найманими працівниками – на 9,3 % та становила 27,0 тис. осіб (у 2015 році – 24,7).

Суб'єктами МСП у 2016 році *реалізовано продукції (товарів, послуг)* на суму 30,9 млрд грн, що більше ніж у 2015 році (23,9 млрд грн) *на 29,5 %*.

Малі підприємства збільшили обсяг реалізації продукції (товарів, послуг), який складав 9,2 млрд грн (у 2015 році – 7,7 млрд грн), на 20,0 %. Середніми підприємствами було реалізовано продукції на суму 16,5 млрд грн, що в порівнянні з показником 2015 року (12,0 млрд грн), більше на 37,5 %. Фізичними особами-підприємцями було реалізовано продукції на 5,2 млрд грн, або на 23,5 % більше, ніж у попередньому році (4,2 млрд грн).

За інформацією органів місцевого самоврядування та райдержадміністрацій за період дії Програми в області *за рахунок МСП створено 6 582 (у 2017 році – 3 295) нових робочих місця.*

На малих підприємствах створено 1 817 (у 2017 році – 892) робочих місць, середніх – 492 (у 2017 році – 438), фізичними особами-підприємцями – 4 273 (у 2017 році – 1 965).

I. Впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності

Відповідно до вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» розробка проектів регуляторних актів здійснювалась згідно з планами діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на 2017 рік із внесеними до них змінами.

План діяльності з підготовки проектів регуляторних актів Луганської облдержадміністрації на 2017 рік (далі – План) було затверджено 07.12.2016 та оприлюднено на офіційному сайті облдержадміністрації 09.12.2016, План на 2018 рік – 11.12.2017 та 12.12.2017, відповідно.

До Плану діяльності з підготовки проектів регуляторних актів Луганської обласної державної адміністрації на 2016 рік внесено п'ять змін (від 06.01.2016, 04.03.2016, 14.09.2016, 23.09.2016 та 24.11.2016), на 2017 рік – три зміни (09.03.2017, 26.04.2017 та 14.07.2017).

Протягом дії Програми в області прийнято 473 (у 2017 році – 263)

регуляторних акти, із них:

- 14 – обласною держадміністрацією (у 2017 році – 12);
 - 1 – Попаснянською райдержадміністрацією (у 2017 році);
 - 2 – Біловодською райдержадміністрацією (у 2017 році);
 - 456 – органами місцевого самоврядування (у 2017 році – 248):
5 рішень районних рад, 38 рішень міських рад, 63 – селищних рад, 350 – сільських рад.
- Прийняті у 2017 році 263 регуляторних акти стосуються:
- ставок земельного податку та розміру орендної плати за земельні ділянки – 70 (26,6 %);
 - ставок на нерухоме майно та розміру орендної плати – 54 (20,53 %);
 - ставок єдиного податку – 36 (13,69 %);
 - місцевих податків та зборів – 26 (9,9 %);
 - ставок транспортного податку – 19 (7,22 %);
 - ставок акцизного податку – 18 (6,84 %);
 - тарифів на медичні послуги – 12 (4,56 %);
 - правил та порядків впровадження підприємницької діяльності – 9 (3,42 %);
 - порядку залучення, розрахунку розміру і використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури – 5 (1,9 %);
 - оренди комунального майна територіальних громад – 4 (1,52%);
 - туристичного збору – 2 (0,76 %);
 - інших питань – 8 (3,0%).

Протягом 2016-2017 років органами місцевої влади переглянуто 87 (у 2017 році – 22) регуляторних актів, які стосуються тарифів, податків, зборів, плати за оренду майна тощо. За результатами встановлено, що 27 потребують внесення змін (у 2017 році – 7), а 50 – скасування (у 2017 році – 15).

Щорічно затверджуються та розміщуються на сайті облдержадміністрації плани-графіки здійснення заходів з відстеження результативності регуляторних актів, розроблених структурними підрозділами облдержадміністрації.

Регуляторними органами області проводилася робота по відстеженню результативності 604 (у 2017 році – 352) регуляторних актів, із яких: 390 (у 2017 році – 234) базових, 131 (у 2017 році – 75) повторне та 83 (у 2017 році – 43) періодичних відстежень.

Обласною держадміністрацією проведено відстеження 38 (у 2017 році – 22) регуляторних актів, із них: 15 (у 2017 році – 14) базових, 18 (у 2017 році – 3) повторних та 5 (у 2017 році – 5) періодичних відстежень.

Регуляторні акти, прийняті облдержадміністрацією, вносяться до Реєстру чинних регуляторних актів, розроблених структурними підрозділами облдержадміністрації (далі – Реєстр).

Станом на 01.01.2017 до Реєстру внесено 39 чинних регуляторних актів, із яких Департаментом економічного розвитку, торгівлі та туризму (далі – Департамент) розроблено 36 (94,7 % від загальної кількості діючих регуляторних актів), по одному – Департаментом освіти і науки, Департаментом регіонального розвитку, промисловості, інфраструктури та енергозбереження і Департаментом масових комунікацій облдержадміністрації.

Станом на 01.01.2018 у Реєстрі значилось 28 регуляторних актів. Таке зменшення чинних регуляторних актів пояснюється, насамперед, внесенням змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)».

З метою обговорення та розгляду проектів регуляторних актів з питань затвердження ставок земельного податку, єдиного податку, податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, розмірів орендної плати за земельні ділянки на 2018 рік *Кремінською міською радою* проведено за участю підприємців засідання «круглого столу» (24 особи) та за участю депутатських комісій – 3 наради (21 особа), *сільськими радами* Кремінського району – 16 засідань «круглих столів».

Департаментом економічного розвитку, торгівлі та туризму спільно з сектором Державної регуляторної служби в Луганській області проведено (11.03.2016) навчальний семінар з питання застосування Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 (зі змінами від 16.12.2015 № 1151). У роботі семінару взяли участь спеціалісти структурних підрозділів облдержадміністрації, райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування та виконавчих комітетів міських рад міст обласного значення.

Крім того, *консультативно-дорадчими органами* при місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування у 2017 році *проводились* засідання «круглих столів» з обговорення питань, які виникають при застосуванні вищезазначеної Методики.

Представниками Департаменту та сектору Державної регуляторної служби в Луганській області *взято участь* (11.04.2017) у роботі *семінару-тренінгу*, організованого Попаснянською райдержадміністрацією для голів міських, сільських рад та військово-цивільних адміністрацій Попаснянського району. Під час заходу *розглядалися* наступні питання щодо здійснення державної регуляторної політики органами місцевого самоврядування, районними та військово-цивільними адміністраціями» і проведення закупівель через систему ProZorro.

II. Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка

Орієнтовні обсяги фінансування на реалізацію заходів Регіональної цільової програми «Залучення інвестицій, розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва в Луганській області на 2016-2017 роки» (зі змінами від 26.10.2016 № 619, від 27.12.2016 № 799, від 31.08.2017 № 601 та від 27.12.2017 № 956) склали 421 553,341 тис. грн, із них у 2016 році – 157 220,206 тис. грн, у 2017 році – 264 333,135 тис. грн.

Обсяги фінансування із обласного бюджету склали 349 194,853 тис. грн, із них: у 2016 році – 86 210,218 тис. грн, у 2017 році – 262 984,635 тис. грн. З державного бюджету – 6 627,500 тис. грн, з бюджетів міст обласного значення – 63 365,588. Кошти інших джерел – 2 365,4 тис. грн.

На реалізацію заходів Програми фактично використано 394 492,173 тис. грн,

або 93,6% до запланованого обсягу фінансування (у 2017 році – 240 259,124 тис. грн), із них: з обласного бюджету – 325 631,606 тис. грн (у 2017 році – 238 340,924 тис. грн), інших джерел – 2 942,1 тис. грн (у 2017 році – 1 918,2 тис. грн).

Із обласного бюджету кошти у сумі 325 631,606 тис. грн використано на:

- підготовку та випуск кваліфікованих робітників для підприємницької сфери – 322 771,947 тис. грн (у 2017 році – 236 437,225 тис. грн);

- надання фінансової підтримки Агенції регіонального розвитку Луганської області для здійснення її статутної діяльності – 1 789,363 тис. грн (у 2017 році – 1 740,249 тис. грн);

- проведення обласною держадміністрацією бізнес-форумів, міжнародних місій, конференцій, семінарів за участю представників малого та середнього підприємництва – 391,626 тис. грн, у тому числі: у 2016 році – Днів Луганщини в м. Києві (263,176 тис. грн), у 2017 році – бізнес-виставки «Схід-Експо 2017» у м. Києві (128,450 тис. грн);

- проведення у 2016 році Луганського регіонального форуму – 643,670 тис. грн;

- створення у 2017 році відеоролика щодо економічного потенціалу та інвестиційної привабливості Луганської області – 35,0 тис. грн.

З інших джерел кошти у сумі 2 942,1 тис. грн використовувалися на:

- надання одноразової виплати по безробіттю для відкриття власної справи за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття – 2 087,2 тис. грн (у 2017 році – 1 309,2 тис. грн);

- професійне навчання для самостійної зайнятості та подальшого працевлаштування у сфері малого бізнесу за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття – 833,0 тис. грн (у 2017 році – 603,0 тис. грн);

- організацію та проведення ДП «Луганськстандартметрологія» навчальних семінарів на теми: «Актуальні питання впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів відповідно до вимог ДСТУ ISO 22000:2007 та систем управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015», «Вимоги до проведення внутрішніх аудитів системи управління якістю згідно вимог ДСТУ ISO 9001 та ДСТУ ISO 19011» та «Впровадження та застосування постійно діючих процедур, що засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР)» – 9,5 тис. грн (у 2017 році – 4,0 тис. грн);

- надання ДП «Луганськстандартметрологія» інформаційно-консультаційних послуг з питань нових вимог законодавства у сфері стандартизації, метрології, сертифікації та оцінки відповідності – 5,4 тис. грн (у 2017 році – 2,0 тис. грн);

- проведення у 2016 році презентацій спеціальностей за тематикою, пов'язаною з підприємництвом за рахунок Агентства США з міжнародного розвитку (United States Agency International Development – USAID) в рамках Української ініціативи з підвищення впевненості (UCBI) – 7,0 тис. грн).

На реалізацію міських і районних програм розвитку та підтримки підприємництва у 2017 році планувалося залучити з усіх джерел фінансування 145 214,1 тис. грн, в тому числі місцевих бюджетів – 142 411,18 тис. грн.

Протягом двох років використано 37 436,66 (у 2017 році – 3 044,48 тис. грн), із них 2 762,33 тис. грн. – з місцевих бюджетів (у 2017 році – 270,64 тис. грн).

Із місцевих бюджетів у 2017 році кошти у сумі 270,64 тис. грн використано:

- 25,165 тис. грн – на оприлюднення виконавчим комітетом Рубіжанської міської ради чинних регуляторних актів та розміщення звітів про відстеження їх результативності;

- 99,9 тис. грн – для надання МПП «Експрес» у вигляді субсидії для забезпечення транспортного сполучення у селищі міського типу Новоайдар Новоайдарського району;

- 134,6 тис. грн – для фінансування комунального підприємства «Новоайдарське СКП» з метою закупівлі обладнання, палива, спеціального одягу, взуття;

- 10,974 тис. грн – для організації та проведення урочистих заходів, приурочених до Дня підприємця у Старобільському, Кременському, Міловському районах та м. Рубіжне.

Для розвитку бізнесу в регіоні здійснюється *фінансово-кредитна підтримка суб'єктів МСП за рахунок банківського кредитування та кредитних спілок*. За два роки фінансово-кредитними установами області надано кредити суб'єктам підприємництва на суму 70,6 млн грн, із них у 2017 році 58 суб'єктів МСП отримали кредити на суму 36,8 млн грн (від комерційних банків – 35,8 млн грн, кредитних спілок – 1,0 млн грн).

Для розширення доступу суб'єктів МСП до фінансових ресурсів у жовтні 2016 року облдержадміністрацією підписано меморандум про співпрацю з АТ «Ощадбанк», у червні 2017 року – з ПАТ Комерційний Банк «ПРИВАТБАНК».

Для надання суб'єктам малого та середнього підприємництва фінансової допомоги Департаментом розроблено Порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва (далі – Порядок), затверджений розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.10.2017 № 768, зареєстрований у Головному територіальному управлінні юстиції у Луганській області 16.11.2017 за № 126/1726.

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації «Про створення конкурсної комісії з підготовки та проведення конкурсного відбору суб'єктів малого і середнього підприємництва, яким буде надано з обласного бюджету часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами для реалізації їх проектів» від 27.12.2017 № 955 затверджено склад та Положення про конкурсну комісію.

Розроблено Порядок надання фінансової підтримки з обласного бюджету для реалізації інвестиційних проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, спрямованих на створення нових робочих місць, який

проходить процедуру погодження.

Впровадження вищезазначених Порядків надасть змогу суб'єктам господарювання області на конкурсних засадах отримати доступ до фінансових ресурсів з обласного бюджету.

Упродовж двох років через центри зайнятості області *одноразову виплату допомоги по безробіттю отримали та відкрили власну справу 67 безробітних осіб* (у 2017 році – 32). *Підтримано 67 бізнес-проектів безробітних на суму 2 087,2 тис. грн* (у 2017 році – 1 309,2). Для своєї підприємницької діяльності вони обрали сферу надання послуг таксі, перукарнями, організацію відпочинку та розваг, технічного обслуговування автотранспортних засобів, будівництва житлових і нежитлових приміщень, розведення свиней, ветеринарну діяльність та роздрібну торгівлю.

15.03.2016 в рамках проведення Днів Луганщини в м. Києві в приміщенні ТПП України відбувся економічний форум «Луганська область: перспективи розвитку, виклики та можливості». Учасниками виставкового заходу, який проводився у рамках форуму, були 14 підприємств промислового та 13 агропромислового комплексів області. За підсумками форуму його учасники підписали 38 протоколів про наміри щодо реалізації своєї продукції як в Україні, так і поза її межами.

28.10.2016 в Сєверодонецькому Льодовому палаці обласною держадміністрацією проведено регіональний форум «Зміни в 3D: асоціації, бізнес, влада» та виставку-ярмарок. В роботі форуму взяли участь представники 38 міжнародних організацій, 42 офіційні делегації (компанії, організації та органи виконавчої влади) з інших регіонів України, понад 68 підприємств та організацій області, 26 громадських організацій.

23-24 березня 2017 року за ініціативи Програми Розвитку ООН в Україні та фінансової підтримки Уряду Великої Британії в м. Сєверодонецьку *проведено бізнес-виставку СХІД-Експо 2017*. Бізнес-виставку відвідали біля 60 бізнес-структур та 2 500 мешканців області.

12-13 вересня 2017 року у м. Києві також відбулася *бізнес-виставка «Схід-Експо 2017»* за ініціативи Програми Розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки урядів Японії та Польщі. Малий та середній бізнес Луганщини представили 32 підприємства хімічної, будівельної, целюлозно-паперової, харчової, легкої галузей, агропромислового комплексу та сфери енергозбереження.

Метою проведення СХІД-Експо 2017 було посилення ділової активності в східній Україні, допомога місцевим підприємствам малого та середнього бізнесу у просуванні продукції, налагодженні ділових зв'язків та спільний пошук вирішення актуальних проблем.

Наприкінці 2017 року *проведено регіональний форум*, під час якого презентовано новий проект USAID «Економічні можливості постраждалим від конфлікту». Його мета – забезпечення умов для розвитку створення бізнесу.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності області взяли участь у Національному форумі з підтримки експорту, який відбувся 24-25 травня 2017 року в Торгово-промисловій палаті України. В рамках заходу було презентовано

три послідовних панелі: економічна реформа, експортна стратегія; механізми підтримки експорту; найкращі практики експортної діяльності. На них експерти поставили найбільш проблемні, системні питання, які визначають майбутнє експортної діяльності, залучивши широке коло підприємців.

14.04.2016 в місті Северодонецьку відбулася презентація Європейської програми підтримки малого та середнього бізнесу – Competiveness of Small and Medium Enterprises (COSME). У ній взяли участь радник Міністра економічного розвитку і торгівлі України та фахівець відділу трансферу технологій інституту фізики національної академії наук України, які поінформували підприємців та представників органів влади області про можливості Програми COSME й інших європейських програм, до яких долучена Україна.

Департамент постійно інформує членів регіональної ради, підприємців області про: можливу співпрацю з українськими та міжнародними компаніями і підприємствами, участь у форумах, торгово-економічних місіях, виставках, семінарах-тренінгах, оголошення конкурсів в рамках міжнародних проектів та програм підтримки МСП тощо.

Державно-приватне партнерство.

В реалізації місцевих програм і проектів на засадах державно-приватного партнерства на території Луганської області, підконтрольній українській владі, станом на 01.01.2018 задіяний один суб'єкт підприємництва – товариство з обмеженою відповідальністю «ТАУН СЕРВІС». Концесійний договір між Северодонецькою міською радою та ТОВ «ТАУН СЕРВІС» від 01.07.2009 застосовується на об'єкт комунальної власності територіальної громади м. Северодонецьк «Цілісний майновий комплекс КП «Северодонецьк водоканал» у сфері централізованого водопостачання та водовідведення.

На шість років дії інвестиційної програми в рамках зазначеного договору передбачено внесення концесіонером ТОВ «ТАУН СЕРВІС» інвестицій у сумі 6008 тис. грн, фактично внесено 6175,14 тис. грн. На користь територіальної громади протягом 2009-2010 років в якості одноразового фінансового внеску ним перераховано 4500 тис. грн.

До міського бюджету з початку дії концесійного договору станом на 22.12.2017 в якості концесійних платежів надійшло 11 756,14 тис. грн.

III. Ресурсне та інформаційне забезпечення

Місцевими органами виконавчої влади надавалася необхідна матеріально-технічна допомога суб'єктам малого та середнього підприємництва. Бізнесові структури забезпечувалися вільними нежитловими приміщеннями, устаткуванням, сільськогосподарською технікою, запчастинами, паливно-мастильними і посівними матеріалами. Вживалися заходи щодо спрощення процедур передачі нерухомого майна в оренду, виділення земельних ділянок, отримання дозволів на будівництво та реконструкцію об'єктів, перегляду ставок та пільг з орендної плати для підприємців-початківців і тих суб'єктів підприємницької діяльності, що працюють у пріоритетних напрямках на пільгових умовах.

У регіоні постійно оновлюється *обласний реєстр вільних приміщень* державної та комунальної власності виробничого та невиробничого призначення, що пропонуються для викупу або передачі в оренду суб'єктам підприємництва для здійснення ними підприємницької діяльності. Реєстр розміщено на веб-сторінці Департаменту у розділі «Підприємництво» (підрозділ «На допомогу підприємцю»).

Станом на 01.01.2018 в області *налічувалося 263 вільні нежитлові приміщення* державної та комунальної власності загальною площею 71,5 тис. м², із них у містах – 10,9 тис. м², районах – 60,6 тис. м².

Підприємницьким структурам у 2016 році *передано в оренду 270 приміщень* загальною площею 123,3 тис. м², у 2017 році – 352 приміщення загальною площею 311 тис. м².

Облдержадміністрацією *сформована база даних про вільні земельні ділянки з визначенням цільового призначення*. На сьогодні на території області існує 31 земельна ділянка різного цільового призначення, а саме: 9 вільних земельних ділянок типу Brounfield; 22 вільні земельні ділянки типу Greenfield, з яких 6 вільних земельних ділянок для можливого розташування індустріальних парків.

У IV кварталі 2017 року було проведено 3 робочі наради з представниками міст Лисичанськ, Рубіжне, Северодонецьк, управління містобудування та архітектури ОДА, головного управління Держгеокадастру у Луганській області, Агентства регіонального розвитку Луганської області, де були розглянуті питання щодо критеріїв доцільності створення індустріального парку, можливостей використання земельних ділянок промислового значення, відповідності містобудівної документації тощо.

Розглянуто 6 потенційних земельних ділянок для створення індустріального парку, відібрано одну ділянку у м. Рубіжне площею 32 га, як найбільш придатну, надано сприяння Рубіжанській міській раді з підготовки документів щодо початку робіт зі створення індустріального парку. У листопаді 2017 року розроблено дорожню карту щодо створення індустріального парку, яку розміщено на веб-сторінці Департаменту в розділі «Інвестиційна діяльність» (підрозділі «Індустріальні парки»).

Суб'єкти малого підприємництва області залучаються до участі в регіональних закупівлях. У 2016 році до участі було *залучено 893 суб'єкти малого підприємництва*, у 2017 році – 863. *За результатами укладено 4832 (у 2017 році – 3016) договори на загальну суму 465,2 млн грн. (у 2017 році – 258,1 млн грн).*

На офіційному веб-сайті облдержадміністрації та веб-сторінці Департаменту створено і постійно оновлюються розділи: «Підприємництво», «Адміністративні послуги» та «Регуляторна політика», на яких розміщується необхідна для підприємницьких структур корисна інформація, у тому числі про нові програми підтримки підприємницької діяльності міжнародними організаціями та програми Європейського Союзу.

Окремі розділи з питань підприємницької діяльності створені та постійно оновлюються на офіційних веб-сайтах райдержадміністрацій та міських рад міст обласного значення.

Для надання підприємницьким структурам допомоги з питань отримання

міжнародної технічної допомоги Департаментом розроблено *Довідник про міжнародні організації, фонди та програми, які займаються питаннями підтримки розвитку підприємництва.*

З червня 2017 року в облдержадміністрації щомісячно розробляється інформаційний бюлетень «Гранти. Конкурси. Можливості» та розповсюджується у мережі Facebook серед потенційно зацікавлених сторін для залучення їх до участі у відповідних програмах.

Інформаційно-консультаційну підтримку бізнесу надає *Головне управління ДФС у Луганській області* спільно зі своїми структурними підрозділами на місцях. Забезпечено діяльність центрів обслуговування платників податків, створених при державних податкових інспекціях.

Консалтинговий центр, створений на базі Луганської регіональної торгово-промислової палати (далі – ЛРТПП) при підтримці ПРООН, надає консультації з юридичних, фінансових та податкових питань ведення підприємницької діяльності, просування товарів і послуг на внутрішні та зовнішні ринки.

Протягом двох років спеціалістами ЛРТПП надано 3556 (у 2017 році – 1460) консультацій суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з питань просування на зовнішні ринки товарів та роботи в міжнародному правовому полі.

У рамках модернізації послуг служби зайнятості та орієнтації їх на європейський рівень з 31.03.2017 в *Севєродонецькому міському центрі зайнятості* розпочав свою роботу *Консалтинговий центр із забезпечення безоплатної підтримки підприємців,* основною функцією якого є кваліфікована інформаційна та консультаційна підтримка, проведення спеціальних тренінгів, з організації та ведення бізнесу.

27 жовтня 2017 року розпочав роботу *Консалтинговий центр підтримки підприємництва в Старобільському районному центрі зайнятості.* На відкритті Консалтингового центру представники Ощадбанку презентували програму підтримки підприємництва «Будуй своє».

У *Лисичанському міському та Кремінському районному центрах зайнятості* функціонують студії підтримки та супроводу безробітних «Бізне\$тарт», метою яких є надання знань та допомоги з інформування умов надання грантів, заповнення анкет та складання бізнес-планів співшукачів з числа безробітних.

Агенцією регіонального розвитку Луганської області (далі – Агенція) проведено 2 навчальних семінари (для 10 осіб) з поетапної підготовки бізнес-планів для подання їх на конкурс грантів для започаткування, відновлення або розвитку підприємницької діяльності, а також тренінг на тему: «Бізнес-план – як початок підприємницької діяльності».

Разом із тим Агенція надає консультативно-інформаційну допомогу активній молоді товариства інвалідів «Надія» щодо вибору напрямку діяльності людей з інвалідністю та опрацьовує матеріали для розробки бізнес-планів у сфері соціального підприємництва для подання їх на конкурс грантів.

З метою започаткування підприємницької діяльності та створення нових робочих місць *громадською організацією «Кремінська бізнес-асоціація»*

надається консультаційна підтримка та допомога підприємцям-початківцям у розробці бізнес-планів. У 2017 році надано 21 консультацію із зазначених питань.

Ініціативною групою громадських організацій «Наша громада» та «Кремінська бізнес-асоціація» у 2017 році розпочато реалізацію проекту «Школа молодого підприємця», який реалізується Західноукраїнським ресурсним центром м. Львова за підтримки міжнародних організацій. В рамках реалізації проекту передбачається сприяння зайнятості молоді Кремінського району. У 2018 році планується залучити від 20 до 100 осіб із сільських населених пунктів до навчання у «Школі молодого підприємця» для розроблення ними бізнес-планів для започаткування підприємницької діяльності.

Для підвищення кваліфікації персоналу підприємств регіону, опанування нових вимог законодавства у сфері стандартизації, метрології, сертифікації та оцінки відповідності *спеціалістами Державного підприємства «Луганський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» надано 173 (у 2017 році – 67) консультації суб'єктам малого та середнього підприємництва та проведено 25 (у 2017 році – 20) навчальних семінарів з питань виконання вимог законодавства у сфері стандартизації, метрології, сертифікації та оцінки відповідності.*

У 2017 році у сфері харчової промисловості для підприємств регіону *проведено 9 навчальних семінарів на тему: «Актуальні питання впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів відповідно до вимог ДСТУ ISO 22000:2007 та систем управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015» (53 учасники), 5 семінарів на тему: «Вимоги до проведення внутрішніх аудитів системи управління якістю згідно вимог ДСТУ ISO 9001 та ДСТУ ISO 19011» (32 учасники), 3 семінари на тему: «Впровадження та застосування постійно діючих процедур, що засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР)» (146 учасників) та 3 семінари на тему: «Питання стандартизації в молокопереробній промисловості. Актуальність НД» (29 учасників).*

У четвертому кварталі 2017 року Луганської РТПП спільно з ДП «Луганськстандартметрологія» проведено засідання за участю суб'єктів підприємництва, на якому обговорювалися шляхи та методи сприяння місцевим товаровиробникам щодо вирішенні питань у сфері технічного регулювання.

У 2017 році в с/мт Марківка відбувся семінар за участю представників МСП та фахівців управління Держспоживслужби в Марківському районі на тему: «Додержання санітарних норм, правил торгівлі, законодавства про захист прав споживачів з метою недопущення епідеміологічних ускладнень з захворюваності на харчові отруєння та токсикоінфекції на території Марківського району».

Для оперативного вирішення актуальних питань, які стосуються підприємницької діяльності, в області *працюють «гарячі лінії» для підприємців, утворені при виконавчих комітетах міських рад міст обласного значення та райдержадміністраціях. На «гарячі лінії» від підприємців надійшло 879 (у 2017 році – 401) звернення, на які було надано роз'яснення.*

Також здійснює свою діяльність державна установа «Луганський обласний контактний центр». Основними завданнями Центру є: сприяння вирішенню питань, з якими громадяни, в тому числі й підприємці, звертаються до органів державної та місцевої влади, шляхом надання консультативно-правових послуг відповідно до чинного законодавства; інформування керівництва облдержадміністрації щодо ходу розвитку діалогу та взаємодії інститутів громадянського суспільства і органів державної та місцевої влади; організація роботи з консультативно-правової допомоги в рамках громадських консультацій в регіонах області.

Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля організовано та проведено за участю суб'єктів малого та середнього підприємництва: тренінг «Бізнес без корупції» (13.04.2016), круглий стіл з питань створення в області організаційних форм інноваційного підприємництва (27.05.2016), навчальні семінари із сприяння самозайнятості та розвитку підприємництва в рамках реалізації Програми відновлення та налагодження миру ПРООН (24.11.2016 та 31.12.2016), IT-форум «IT-реальність» спільно з ПРООН та освітньою IT-компанією GoIT щодо можливостей самореалізації та здійснення підприємництва в IT галузі (17.12.2016).

Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля спільно з ПРООН, громадськістю та представниками бізнесу взято участь у: засіданні ініціативної групи щодо розвитку в Луганській області Хімічного кластеру (17.03.2017), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку фінансової системи України» (13-14.04.2017), Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення розвитку місцевих громад» (27.04.2017), I Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку наукових досліджень у контексті глобалізаційних змін: освіта, політика, економіка, міжкультурна комунікація» (26-27.05.2017).

31.08.2017 в приміщенні обласної державної адміністрації відбувся урочистий захід з нагоди Дня підприємця. Кращих підприємців Луганської області за високу професійну майстерність, вагомий внесок в економічний розвиток регіону було нагороджено почесними грамотами та листами подяки обласної державної адміністрації. Відбувся діалог між підприємцями та представниками облдержадміністрації, райдержадміністрацій щодо перспектив залучення іноземних інвестицій та розвитку підприємницької діяльності в області.

IV. Формування інфраструктури підтримки підприємництва

За інформацією виконавчих комітетів міських рад міст обласного значення та райдержадміністрацій кількість об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва станом на 01.01.2018 склала: 7 бізнес-центрів, 2 фонди підтримки підприємництва, 15 інформаційно-консультативних установ.

На території області, підконтрольній українській владі, знаходиться 30 кредитних спілок разом із філіями, відділеннями та представництвами. Діють 39 громадських організацій підприємців, із них 5 зареєстровані на регіональному рівні.

У сфері надання адміністративних послуг. Станом на 01.01.2018 в області діяли 17 центрів надання адміністративних послуг (далі – центри), із них 12 районних, 4 міських та Новопокровської селищної ради, який обслуговує об'єднану територіальну громаду.

Протягом 2017 року через центри суб'єктам господарської діяльності та громадянам надано 284,5 тис. адміністративних послуг, що в 1,4 рази більше, ніж за 2016 рік (201,2 тис.).

В середньому за місяць через центри надавалося 24 тис. адміністративних послуг. У 2016 році цей показник був в 1,4 рази меншим та складав 16,7 тис.

Разом із тим, кількість видів адміністративних послуг, що надавалась через центри, становила від 14 (у центрі Новопокровської селищної ради) до 156 (у центрі м. Северодонецька).

Зокрема через центри області надаються найбільш важливі для громадян адміністративні послуги: у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців; державної реєстрації речових прав на нерухоме майно; державної реєстрації громадських формувань; у сфері реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування особи; послуги Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Для вивчення суспільної думки щодо якості надання адміністративних послуг, у центрах розміщуються відповідні скриньки для надання зауважень і пропозицій та проводиться опитування суб'єктів звернень шляхом анкетування.

З метою забезпечення належної організації роботи в центрах області з оформлення та видачі документів, що дають право громадянину України на виїзд за кордон, та містять безконтактний електронний носій, направлені звернення до:

- Кабінету Міністрів України (лист від 07.06.2017 № 6/8-2950) – з проханням виділити з державного бюджету кошти для придбання чотирнадцяти комплектів спеціалізованого технічного обладнання та програмного забезпечення (далі – комплект обладнання) для восьми центрів області;

- до Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (лист від 10.10.2017 № 22-09/02-2309) – з проханням першочергово розглянути питання щодо встановлення комплекту обладнання у центрах Станично-Луганської, Біловодської, Новоайдарської райдержадміністрацій та у Северодонецькому центрі, який виконує функції обласного;

- до проекту «Зміцнення громадської довіри» (UCBI II), який реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), (лист від 23.11.2017 № 22-09/02-2618) – про розгляд питання щодо можливості придбання для діючих центрів Луганщини комплектів обладнання.

Разом із тим, розроблений Лисичанською міською радою проект щодо придбання комплекту обладнання став переможцем конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що реалізується за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку. На теперішній час у м. Лисичанську придбано такий комплект обладнання та проводяться роботи з налагодження захищених каналів зв'язку.

Северодонецькою міською радою за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій,

що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, у грудні 2017 року придбано для центру два комплекти обладнання.

Центр виконавчого комітету Кременської міської ради та Новопокровський селищний центр включено до переліку центрів, для яких, в рамках Програми з відновлення та налагодження миру ПРООН, заплановано придбання комплектів обладнання у 2018 році.

Обласною держадміністрацією вживаються заходи щодо залучення міжнародної технічної допомоги для підвищення ефективності діяльності центрів та покращання якості адміністративних послуг.

В області реалізується проект «Українська ініціатива з підвищення впевненості» (UCBI), який виконується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID. Розроблено механізми вдосконалення процесів у сфері надання послуг з реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування на базі Лисичанського центру (програмний продукт), який дозволив сформувати реєстр територіальної громади та автоматизувати процес реєстрації, надання довідок, обмін даними між органами влади тощо. Такий механізм запроваджено і в центрах міст Северодонецька, Рубіжне та Кременна.

Проектом UCBI придбано та встановлено систему електронної черги для центрів надання адміністративних послуг у містах: Рубіжне, Лисичанськ та Старобільськ.

В рамках реалізації проекту UCBI в м. Северодонецьку для працівників центрів надання адміністративних послуг проведено:

- 25.02.2017– тренінг, під час якого учасники ознайомилися із основами підвищення ефективності центрів надання адміністративних послуг, основами управління, орієнтованого на результат, ключовими принципами аналізу бізнес-процесів, вивчили механізми аналізу задоволення потреб для покращення якості надання послуг та виконували практичні завдання за даними тематиками;

- 01-02.03.2017– тренінг щодо покращення надання адміністративних послуг, мета якого – ознайомлення з кращими прикладами надання державних послуг з практики інших країн, обговорення вимог до законодавчої бази, необхідної для надання якісних державних послуг, розгляд існуючих в Україні адміністративних послуг і виявлення можливостей покращення їх надання.

У рамках Програми з відновлення та налагодження миру ПРООН на території 9-ти районів: Біловодського, Білокуракинського, Кременського, Марківського, Новоайдарського, Новопокровського, Попаснянського, Старобільського та Троїцького реалізується проект «Відновлення управління та сприяння примиренню у постраждалих від кризи громадах України», що фінансується Європейським Союзом. У рамках Проекту ведеться робота зі створення 5 нових центрів надання адміністративних послуг на території об'єднаних територіальних громад (ОТГ): Білокуракинської, Троїцької, Новопокровської, Красноріченської Кременського району та Чмирівської Старобільського району.

Здійснюється підтримка 5 діючих центрів у селищах міського типу: Біловодськ, Марківка, Новоайдар та містах: Кременна і Попасна.

У вересні минулого року відкрито оновлений офіс Центру надання адміністративних послуг при Попаснянській райдержадміністрації, який оснащено усім необхідним обладнанням, меблями тощо.

В рамках реалізації проекту ПРООН «Економічне і соціальне відновлення Донбасу» представники Луганської області влітку 2016 року здійснили низку навчальних візитів до обласних центрів України з метою обміну успішним досвідом у сфері надання адміністративних послуг.

У рамках реалізації *німецько-українського проекту «Реформа управління на сході України II»*, який виконується компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) за дорученням Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ), розпочато роботу зі створення у м. Лисичанську регіонального учбово-методичного центру для адміністраторів центрів області.

Департаментом організовано проведення:

- 03.02.2016 – робочої наради з питань виконання вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг»;

- 05.02.2016 – навчального семінару для працівників виконавчих органів міських рад міст обласного значення та районних державних адміністрацій, які здійснюватимуть державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців і речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;

- 24.03.2016 – наради щодо стану виконання підготовчих заходів з реалізації повноважень, передбачених законами України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»;

- 20.07.2016 – семінар-наради для адміністраторів центрів на тему: «Особливості проведення державної реєстрації громадських формувань через фронт-офіси»;

- 20.07.2017 – семінар-наради на тему: «Про діяльність центрів надання адміністративних послуг області» для представників райдержадміністрацій, міських рад міст, якими утворено центри, та керівників цих центрів;

- 29.08.2017 – робочої наради на тему: «Впровадження облдержадміністрацією надання адміністративних послуг в електронній формі».

З метою популяризації діяльності центрів у 2016 році Департаментом економічного розвитку, торгівлі та туризму розроблено довідник «Центри надання адміністративних послуг Луганської області», який доведено до відома райдержадміністрацій та міських рад міст обласного значення і розміщено на офіційному сайті облдержадміністрації.

У сфері діяльності консультативно-дорадчих органів. Розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17.10.2016 № 601 затверджено новий склад регіональної ради підприємців, яка є консультативно-дорадчим органом при облдержадміністрації.

Для забезпечення ефективної роботи та висвітлення діяльності

регіональної ради підприємців при облдержадміністрації на веб-сторінці Департаменту створено розділ «Регіональна рада підприємців при облдержадміністрації», який постійно оновлюється.

При органах місцевого самоврядування та райдержадміністраціях створені і працюють:

- 4 координаційні ради з питань розвитку підприємництва – у Лисичанську, Рубіжному, Северодонецьку та Старобільському районі, якими проведено 14 засідань;

- 4 ради підприємців у Кременському, Новоайдарському, Сватівському та Старобільському районах, якими проведено 16 засідань;

- 2 галузеві ради підприємців у місті Рубіжне та Станично-Луганському районах, якими проведено 6 засідань;

- 8 робочих груп з питань сприяння розвитку малого підприємництва при Біловодській, Білокуракинській, Кременській, Міловській, Новопсковській, Попаснянській, Станично-Луганській і Троїцькій райдержадміністраціях, якими проведено 34 засідання.

V. Профорієнтаційна підготовка та перепідготовка кадрів для сфери малого і середнього підприємництва

Із 336 навчальних закладів області загальної (300), професійної (24) та вищої (12) освіти навчання основам та практики підприємництва запроваджено в 4 навчальних закладах.

Станом на 01.09.2017 контингент учнів професійно-технічних навчальних закладів, прийнятих за державним/регіональним замовленням, складав 5,5 тис. осіб. У 2016 навчальному році закінчили навчання у навчальних закладах професійної освіти та отримали відповідну кваліфікацію 2,1 тис. випускників, у 2017 навчальному році – 2,4 тис.

Пропозиції до регіонального замовлення сформовано на підставі двосторонніх договорів, укладених з професійно-технічними навчальними закладами області та підприємствами-замовниками робітничих кадрів.

21.08.2017 на засіданні Регіональної ради професійної освіти затверджені відкориговані обсяги регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у 2017 році в професійно-технічних навчальних закладах Луганської області та вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації, які фінансуються з обласного бюджету.

Обсяги регіонального замовлення та прогнозні показники на 2017, 2018, 2019 роки погоджені з Луганським обласним центром зайнятості та затверджені розпорядженням голови обласної державної адміністрації-керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.09.2017 № 705.

Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля спільно з Агентством США з міжнародного розвитку (United States Agency International Development – USAID) в рамках Української ініціативи з підвищення впевненості (UCBI) організовано та проведено презентації спеціальностей за тематикою, пов'язаною з підприємництвом в межах проекту «Твій шлях до успіху починається тут»

Центрами зайнятості області проводилася робота з формування груп з числа безробітних громадян на професійне навчання для самостійної зайнятості та подальшого працевлаштування у сфері малого бізнесу. Протягом дії Програми за курсом «Підприємець-початківець», «Основи бізнес-планування» направлено на навчання 60 осіб, у тому числі протягом 2017 року – 27.

На навчання за професіями «Продавець продовольчих товарів», «Продавець непродовольчих товарів», «Манікюрник», «Перукар (перукар-модельєр)», «Адміністратор», «Кухар», «Електрогазозварник», «Водій автотранспортних засобів», що сприяють започаткуванню власної справи, направлено 499 безробітних, у тому числі у 2017 році – 264.

Протягом двох років центрами зайнятості проведено 445 заходів для безробітних громадян, у тому числі у 2017 році – 180.

Протягом 2017 року було проведено: 162 інформаційні семінари «Як розпочати свій бізнес?», участь у яких взяли 2293 особи; 8 профконсультаційних семінарів «Від бізнес ідеї – до власної справи» для 121 особи, 7 семінарів з питань організації зеленого туризму (92 учасники) та 3 групові заходи «Презентації професій»: «Манікюрник», «Перукар» (42 особи).

Спеціалістами Консалтингового центру, створеного на базі Северодонецького міського центру зайнятості, у 2017 році надано понад 160 індивідуальних консультацій, проведено 40 семінарів та 8 тренінгів щодо реалізації підприємницьких ідей, бізнес-проектів та переваг декларування трудових відносин.

До роботи центрів залучаються міжнародні партнери. Міжнародна гуманітарна організація *Mercy Corps* провела 2 презентації щодо умов надання грантів для відкриття підприємницької діяльності, було розглянуто види допомоги, механізм її отримання та способи подачі заявки. Данська Рада у справах біженців презентувала програму надання бізнес-грантів на початок нового та відновлення або розширення існуючого бізнесу.

На базі Консалтингових центрів службою зайнятості області спільно з *ГУ Держпраці* за участю роботодавців проведено 15 семінарів щодо запобігання нелегальної трудової зайнятості. За участю юриста *Норвезької ради по справам біженців* протягом чотирьох місяців проводився семінар на тему: «Легальна зайнятість – запорука гідного рівня життя та належного соціального захисту».

Загалом в області протягом дії Програми проведено 775 навчальних семінарів, тренінгів тощо, учасниками яких стали 9,9 тис. осіб, у тому числі у 2017 році – 314 заходів (3,9 тис. учасників).

Луганською обласною службою зайнятості вжито заходів щодо інформування населення області про можливість започаткування власної справи. Так, з цією метою у профінформаційних секторах центрів зайнятості області постійно функціонують куточки для майбутніх підприємців. У куточках розміщена інформація щодо різних аспектів ведення підприємницької діяльності: графік проведення семінарів з орієнтації на підприємницьку діяльність, інформаційні блоки: «Порядок та умови реєстрації СПД», страхування бізнесу, залучення найманих працівників, актуальні напрями професійного навчання в регіоні, способи зниження ризиків при здійсненні підприємницької діяльності,

особливості ведення інтернет-бізнесу.

У цих куточках додатково надана інформація щодо стану та перспектив розвитку підприємництва в регіоні, психологічний «портрет» сучасного підприємця, мотивація для започаткування власної справи, правила прийняття рішень з організації власної справи, формула успіху в бізнесі: «особистість + ідея + ресурси = успішний бізнес» тощо. Для візуалізації досвіду успішних підприємців з числа колишніх безробітних, заведені та оновлені фотоальбоми «Історія мого успіху» (з історіями створення власного бізнесу), що розміщені у куточках «Розпочніть власну справу».

VI. Цільові проекти та підпрограми

Налагоджена співпраця з міжнародними організаціями та програмами, які надають грантову допомогу підприємницьким структурам. Серед них: Програма розвитку ООН в Україні, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Норвезька рада у справах біженців (NRC), Данська Рада з питань Біженців, Mercy Corps (Корпус Милосердя) тощо.

Департаментом здійснюється інформаційна підтримка таких програм, що реалізуються в області. У 2016-2017 роках понад 2,3 тис. суб'єктів отримали бізнес-гранти на суму більше 17,0 млн грн.

В рамках Програми відновлення та розбудови миру ПРООН за фінансової підтримки урядів Японії та Польщі, реалізується проект «Програма малих грантів», проведено цикл тренінгів з написання бізнес-проектів. За результатами конкурсних відборів протягом 2016-2017 років 77 суб'єктів МСП отримали бізнес-гранти для заснування і/або розширення малих і середніх підприємств/компаній на загальну суму 5,8 млн грн.

У рамках проекту «Підтримка підприємництва в постраждалих від конфлікту регіонах України» Програми розвитку ООН започатковано тренінгову та консалтингову програми для внутрішньо переміщених осіб та місцевого населення Луганської і Донецької областей. В рамках консалтингової програми здійснюється дистанційне консультування учасників проекту «Програма малих грантів».

Данська Рада у справах Біженців (Danish Refugee Council за фінансової підтримки Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (Swiss Agency for Development and Cooperation/SDC) і Департаменту Міжнародного Розвитку Великобританії (Department for International Development/DFID) реалізує *Програму створення робочих місць для внутрішньо переміщених осіб та осіб, які постраждали від конфлікту на Україні,* в рамках якої 112 суб'єктів МСП отримали бізнес-гранти на загальну суму 1,9 млн грн.

Міжнародна організація з міграції за підтримки Євросоюзу здійснює реалізацію проекту підтримки працевлаштування переселенців, 385 осіб отримали гранти на започаткування власної справи або закупівлю обладнання для діючого бізнесу на загальну суму 8,3 млн грн.

Донорським Корпусом Милосердя Mercy Corpsy проводилися тренінги з розвитку приватного бізнесу та за результатами конкурсних відборів видано 1668 грантів на загальну суму 1,2 млн дол.

В області *реалізується III фаза проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»*. Третій етап проекту розрахований на 2014-2018 роки. Його мета – сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні шляхом зміцнення системи управління. До участі у реалізації проекту залучено низку суб'єктів малого та середнього бізнесу Луганської області.

У рамках Проекту в області *реалізується 46 проектів* вартістю понад 14,9 млн грн (в т.ч. донорські кошти – 8,3 млн грн), *спрямованих на енергоефективність та енергозбереження* у містах Рубіжне і Северодонецьк, Біловодському, Кремінському, Міловському, Новопсковському та Троїцькому районах.

VII. Підтримка та розвиток підприємницької діяльності у сільській місцевості

В області зареєстровано *1635 фермерських господарств*, із них здійснюють діяльність 802 господарства. В користуванні фермерів знаходиться *227,7 тис. га* загальної площі землі. У розрахунку на одне фермерське господарство в середньому припадає *283,9 га*. Кількість зайнятих у фермерських господарствах складала 1212 осіб.

Виробництвом сільськогосподарської продукції в області займаються *253 агроформування* різних організаційно-правових форм та форм власності.

Крім того, у сфері сільськогосподарського виробництва зайнято ще й *47 тис. особистих господарств населення*.

Разом із тим, здійснюють діяльність *20 сільськогосподарських кооперативів*, із них 11 обслуговуючих та 9 виробничих кооперативів.

Завдяки роботі ініціативних груп по створенню та облаштуванню кооперативів за рахунок фінансування міжнародної організації Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO) два обслуговуючі кооперативи Міловського та Старобільського районів отримали сільськогосподарську техніку та обладнання на загальну суму 600 тис грн.

Протягом дії Програми в області за участю місцевих сільськогосподарських товаровиробників *проведено 2 059 ярмаркових заходів* (у 2017 році – 1013), на яких реалізовано майже 9 тис. тонн (у 2017 році – 4,7 тис. тонн) сільськогосподарської продукції на загальну суму 181,1 млн грн (у 2017 році – 94,6 млн грн). Найбільші ярмаркові заходи проводились напередодні свят або були приурочені до сезонного розпродажу.

Зокрема, щосереди та щосуботи у м. Северодонецьку проводяться ярмаркові заходи, на яких представлено широкий асортимент сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки місцевих товаровиробників за доступними цінами.

При райдержадміністраціях працюють 12 виїзних консультаційних пунктів з питань організації підприємницької діяльності у сільській місцевості. За два роки ними здійснено 274 (у 2017 році – 122) виїзди та надано 2217 (у 2017 році – 932) консультацій.

Робота консультаційних пунктів направлена на залучення сільського населення області до підприємницької діяльності, створення нових робочих місць.

06-10.06.2017 у Національному Комплексі «Експоцентр України» в

м. Києві відбулася *XXIX Міжнародна агропромислова виставка «АГРО-2017»*, яка є найбільшою виставкою в Східній Європі. Виставка виступає ефективною платформою для вдосконалення виробництва, впровадження інновацій та розвитку усіх сфер АПК України. Результатом проведення заходу є демонстрація експозицій та презентацій діяльності сільгосп підприємств та підприємств харчової та переробної галузей, новинок сільськогосподарської техніки, високопродуктивних порід свійських тварин, сучасних агротехнологій тощо. На виставці свою продукцію презентували 10 сільгоспвиробників та підприємств харчової та переробної галузей Луганської області.

Сільгосптоваровиробники області взяли участь у наступних заходах:

- конференції «Проект USAID «Агросільрозвиток: перспективи та можливості» в рамках Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Підтримка аграрного і сільського розвитку» (м. Київ, 21.02.2017);

- практичній міні-конференції «Сільські території – самозайнятість та малий і середній бізнес» (07.10.2017); семінарі «Підвищення родючості ґрунтів – основа отримання високих урожаїв» за ініціативи співробітників Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» (28.02.2017) у м. Сєвєродонецьку;

- навчально-практичному семінарі «Державна політика в галузі сільського господарства та сільських територій в країні» за сприяння проекту Європейського Союзу «Підтримка впровадження сільськогосподарської та продовольчої політики в Україні» (м. Дніпро, 23-24.03.2017);

- VI Міжнародному форумі з розвитку сільського господарства «Агропорт Схід Харків» в рамках Всесвітнього дня продовольства (WFD) (м. Харків, 05-07.10.2017).

Облдержадміністрацією проводилися:

- семінар «Агротехнологічні аспекти збереження та відновлення родючості сільськогосподарських земель Луганської області»;

- фахова дискусія «Перспективи та шляхи впровадження гуманітарних проектів ФАО на сході України»;

- виїзні наради з питань: проведення весняно-польових робіт, селекційно-племінної роботи в галузі тваринництва, якісної роботи насінневих лабораторій в районах, розвитку тваринництва та рослинництва в регіоні, створення Асоціації сільськогосподарських товаровиробників Луганської області;

- виїзні засідання робочих груп з питань: проведення моніторингу ефективного використання земель та загального стану земельних ресурсів у Луганській області; організації та функціонування на території області оптового ринку сільськогосподарської продукції;

- відеоконференції з представниками Міністерства аграрної політики та продовольства України з використанням програми «Skype for business» з питань: підготовки та проведення збирання врожаю ранніх зернових культур (23.06.2016); проведення сертифікації насіння та/або садівного матеріалу (17.02.2017); роботи Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (03.03.2017); підготовки та проведення комплексу весняно-польових робіт, сертифікації насіння у 2017 році (09.03.2017); порядку виплати бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та

стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції (28.03.2017); створення Асоціації сільськогосподарських товаровиробників Луганської області (02.02.2017); удосконалення роботи регіональних комісій Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (15.06.2017).

Із запланованих 59 заходів Програми виконані всі.

Протягом двох років на реалізацію заходів Програми *фактично використано 394 492,173 тис. грн, або 93,6%* до запланованого обсягу фінансування.

Для надання суб'єктам МСП фінансової допомоги затверджено Порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, та створено конкурсну комісію з підготовки та проведення конкурсного відбору для отримання такої допомоги.

Розроблено Порядок надання фінансової підтримки з обласного бюджету для реалізації інвестиційних проектів суб'єктів МСП області, спрямованих на створення нових робочих місць.

Одноразову виплату допомоги по безробіттю у сумі 2 087,2 тис. грн отримали та відкрили власну справу 67 безробітних осіб.

В результаті налагодженої співпраці з міжнародними організаціями та програмами суб'єкти отримали бізнес-гранти на суму більше 17,0 млн грн.

За рахунок фінансування міжнародної організації Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO) два обслуговуючі кооперативи Міловського та Старобільського районів отримали сільськогосподарську техніку та обладнання на загальну суму 600 тис грн.

Підприємницьким структурам у 2016 році передано в оренду 270 приміщень загальною площею 123,3 тис. м², у 2017 році – 352 приміщення загальною площею 311 тис. м².

Суб'єкти малого підприємництва області залучаються до участі в регіональних закупівлях. У 2016 році до участі було залучено 893 суб'єкти малого підприємництва, у 2017 році – 863. За результатами укладено 4832 договори на загальну суму 465,2 млн грн.

Створено Агенцію регіонального розвитку Луганської області.

У вересні минулого року відкрито оновлений офіс Центру надання адміністративних послуг при Попаснянській райдержадміністрації, який оснащено усім необхідним обладнанням, меблями тощо.

У серпні 2017 року розпочав роботу Центр надання адміністративних послуг Новопокровської ОТГ.

На базі Центру надання адміністративних послуг м. Лисичанська вдосконалено механізм з реєстрації місця проживання. В результаті громадяни, які реєструються у центрах міст: Лисичанська, Северодонецька, Рубіжне та Кремінна, отримують таку послугу у термін до 10 хвилин.

Понад 200 підприємницьких структур області взяли участь у роботі економічного форуму «Луганська область: перспективи розвитку, виклики та можливості», регіонального форуму «Зміни в 3D: асоціації, бізнес, влада», двох бізнес-виставок СХІД-Експо 2017, які проходили у містах Северодонецьку та

Києві. Результатом стало налагодження ділових зв'язків з новими партнерами, підписання протоколів про наміри щодо реалізації своєї продукції як в Україні, так і поза її межами тощо.

Протягом дії Програми проведено 775 навчальних семінарів, тренінгів тощо, учасниками яких стали майже 10,0 тис. осіб.

Реалізація Програми сприяла створенню в області нових робочих місць. Протягом минулих двох років за рахунок МСП створено 6 582 нових робочих місць.